

ERIC ROUSSEL

JEAN MONNET, 1888–1979

Paris, Fayard, 1996. 1004 p.

Ez a több mint ezeroldalas mű Monnet-ről, Európa 20. századi *éminence grise*-éről (szürke eminenciás), sokak szerint de Gaulle-hoz mérhető politikusának életéről és munkásságáról a legújabb, de nem az első összefoglalás. Monnet maga is megírta szigorú memoárját, és csaknem valamennyi munkatársa nyomtatásban közölte tapasztalatait munkatársi viszonyokról. 1995-ben egyik igen közeli munkatársa, François Duchêne írt róla úttörő munkát, többek között részletesen elemezve pénzügyi munkásságának viszontagságait, mérvadóan rámutatva Monnet óvatos, de határozott politikai és gazdasági megközelítéseire. Eric Roussel műve Monnet életéről és munkásságáról olyan összefoglalás, amelyet talán csak egy francia elme volt képes produkálni, s amelyet sokan magas fokú népszerűsítésnek (*haute vulgarisation*) minősítenek. Roussel ugyanis széles körű kutatásai mellett rengeteg interjút, riportot készített Monnet-ről. Szinte portréfestőként hozza elénk Monnet

külsejét és életét, ugyanakkor fáradságos levéltári kutatásait néha igen hosszan, szövetszerűen idézi. Megvizsgálta a Lausanne mellett levő Jean Monnet Foundationban a Monnet-iratokat, kutatott a bonni, brüsszeli, londoni, párizsi, római és észak-amerikai levéltárakban. (Roussel jogi doktor, a Le Figaro littéraire kritikusa és Georges Pompidou életrajzírója.) Munkája kissé nehézkes, kisebb hibák akadnak a műben, néha túlértékeli, néha leértékeli Monnet munkatársait, de összességében műve helytálló, újszerű és mind Monnet magán-, mind közéleti tevékenységére megbízható és világos összefoglalás.

Jean Monnet mokány, kék szemű, kis bajszú, jó módú parasztnak látszott. Modora kiegyensúlyozott, szokásai a századelő jellegzetességeit viselték. Iskoláit 16 éves korára elvégezte, egyetemet vagy főiskolát nem végzett. Kora egyik legjelentősebb államférfijává nőtte ki magát, a két világháborúban ő koordinálta a győzedelmes szövetséges programokat, és J. M. Keynes szerint egy évvel megrövidítette a második világháborút. A két világháború közötti időszakban a Népszövetségben kulcspozíciókat töltött be és elősegítette Lengyelországot, Románia és Kína gazdasági talpraállását. 1943-ban Algírban összebékítette de Gaulle-t és Giraud-t. 1944-ben megalapozta a francia modernizációs tervet és 1950-ben kezdeményezte az európai szövetséget, a mai Európai Uniót, amelyet végig, 1979-ben bekövetkezett haláláig a színpalak mögött felügyelt. Hamvai a Pantheonban pihennek, s világszerte, de főleg Európában tisztelettel emlékeznek személyére.

Roussel könyvében a sok újonnan bemutatott vonás közül kiemelkedik Monnet szerepe a két háború közötti időszakban Kína vasúthálózatának kiépítésében, a francia-indokínai háború ellenzésében, valamint 1971-es tervezte a pénzügyi stabilitás helyreállítására.

Sokak számára meglepetés a könyv néhány részlete. Nem volt köztudott például, hogy a második világháború idején Monnet mennyire bizalmatlan volt de Gaulle-lal szemben. (1943-ban egy alkalommal úgy vélte, hogy de Gaulle a francia nép és szabadságának ellensége.) Kapcsolatuk azonban nagy változással ment keresztül, s amikor 1970-ben de Gaulle meghalt, Monnet ószintén gyászolta. Még a tábornok halála előtt néhány nappal azt mondta de Gaulle-nak, hogy „nem tudom elfelejteni azokat az időket, amikor hazánknak nehéz ideje volt, bizalommal és barátsággal dolgoztunk együtt”. De Gaulle válasza is pozitív volt. Egy másik meglepetés annak a ténynek a felszínre kerülése, hogy Monnet mennyire népszerűtlen volt a kormány emberei előtt. Amikor az Európai Közösség születésén volt, Franciaország angolai nagykövete, René Massigli azt mondta egyik kollégájának, hogy Monnet a bitófán fogja végezni, s a kötelet majd ő biztosítja. Szintén meglepetés Eric Rousselnek az a közlése, hogy Monnet megítélése szerint a britek elég nehéz közösségi partnerek lesznek, bár ő kívánta a britek közreműködését. 1950-ben már megjegyezte Monnet, hogy Nyugat-Európa szövetkezni fog Anglia nélkül, 1968-ban hasonlóan fogalmazott, 1969-ben pedig úgy vélte, hogy „a britek nem nagyon értik Európa szervezetét – intézményeivel és bizonyos merevségeivel –, de alkalmazkodni fognak”.

Monnet egyik munkatársának értékelése igaznak tűnik: Jean Monnet ereje abban gyökerezett, hogy tudta, mi lesz fontos a jövőben.